

Asia: VN/13206/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi vetymarkkinalaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) on lausuntopyynnöllään VN/13206/2023 pyytänyt erinäisiä sidosryhmiä esittämään lausunnon hallituksen esityksestä Vetymarkkinalaiksi sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamiseksi. Fingrid Oyj kiittää työryhmää huolellisesta valmistelutyöstä ja toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Yleisesti pidämme tärkeänä, että vedyn tuotanto tulee perustumaan kotimaiseen puhtaaseen sähköön, ja että vedyn sekä sen jatkojalosteiden tuottama arvonnäkökulma jää Suomeen, kasvattaen maamme taloutta. Tämän tavoitteen edistämiseksi tarvitaan toimivaa vetymarkkinaa, jonka edellytyksenä on markkinoiden tarpeiden mukainen vedyn siirtoinfrastruktuuri. Vety- ja sähköjärjestelmän tulee olla tiiviisti integroituneita toisiinsa ja kummankin järjestelmän tarpeet kulutuksen joustolle sekä kyky tarjota kulutusjoustoja tulee ottaa järjestelmien integroidussa kehittämisessä erityisesti huomioon.

Alla on kommentoitu itse Vetymarkkinalakia sekä siihen liittyvien lakien muutoksia erikseen. Fingrid Oyj:n tytäryhtiö Fingrid Datahub Oy on laatinut myös oman lausuntonsa, jota emoyhtiö Fingrid Oyj tukee.

Vetymarkkinalaki

24 § Verkonhaltijan yhteistoimintavelvollisuus häiriötilanteissa

Vetyverkon häiriötilanteiden osalta näemme tärkeänä, että tiedonantovelvollisuus ulotettaisiin viranomaisen lisäksi myös kantaverkkoyhtiöön. Mikäli esimerkiksi suuren mittakaavan

vedyntuottaja ei pysty tuottamaan vetyä vetyjärjestelmän häiriön vuoksi, tarkoittaa tämä sähköjärjestelmän näkökulmasta merkittävän kulutuskohteen putoamista pois järjestelmästä, mikä puolestaan vaikuttaa sähköverkon vakauteen.

28 § Vetyjärjestelmän taseselvitys

Tasehallintajakson pituuden määrittelyllä voi olla merkittäviä vaikutuksia sähkö- ja vetymarkkinoiden yhteistoimintaan. Näemme tärkeänä, että päätös vedyn tasehallintajakson pituudesta tehdään tavalla, joka mahdollistaa sähkö- ja vetymarkkinan mahdollisimman saumattoman integraation, ja että valmistelussa kuullaan sähkö- ja vetymarkkinoiden toimijoita sekä sähköön kantaverkkoyhtiötä.

33 § Siirtoverkon kehittämissuunnitelma ja 34 § Energiaverkkojen integroitu kehittäminen

Fingrid pitää hyvänä, että laissa on huomioitu energiaverkkojen integroitu kehittäminen eri infrastruktuurin haltijoiden yhteistyönä. Pidämme tärkeänä vedyn siirtoverkonhaltijan sekä sähköön kanta- ja jakeluverkkoyhtiöiden kanssa tehtävää tiivistä yhteistyötä. Sekä kansallisen että rajat ylittävän vedyn siirtokapasiteetin suhteen merkityksellistä on, että vedyn ulkomaankaupan odotettu volyymi on arvioitu huolellisesti sekä nojaten realistisiin oletuksiin.

Näemme jossain määrin ongelmallisena, mikäli suunnittelua ohjaavien yhteisten skenaarioiden on oltava tiukasti linjassa energiainfrastruktuuriasetuksen (EU 2022/869) mukaisesti laadittujen unionin laajuisten skenaarioiden kanssa. Kyseessä olevat skenaariot ovat osa ENTSO-E:n kymmenvuotista kehittämissuunnitelmaa (Ten-Year Network Development Plan, TYNDP) ja sovittavat yhteen useiden eri valtioiden kansallisia ilmasto- ja energiasuunnitelmia, minkä johdosta niiden ensisijainen tehtävä on tuottaa Euroopan kattava korkean tason visio energiajärjestelmien kehityksestä. Skenaarioita käytetään myös monien Suomen sisäisten arviointien lähdemateriaalina, esimerkiksi ulkomaisen kulutuksen tai tuotannon osalta. Kansallisessa suunnittelussa tulee kuitenkin käyttää mahdollisimman ajantasaista ja yksityiskohtaista tietoa Suomen järjestelmästä, mihin tarkoitukseen harvoin laadittavat ja hyvin ylätasolta Euroopan energiajärjestelmää katsovat skenaariot eivät välttämättä ole paras vaihtoehto. Lisäksi näiden skenaarioiden toteuttaminen saatetaan mahdollisesti keskittää Euroopan Komissiolle tulevana vuosina, jolloin sähköön kantaverkkoyhtiöillä ja kaasun siirtoverkkoyhtiöillä tulee olemaan entistä vähemmän näkyvyyttä niiden sisältöön toteutusvaiheessa. Myös tämä näkyvyyden puute saattaisi olla ongelmallista, mikäli skenaarioiden on tarkoitus ohjata kansallisen tason suunnittelua.

Toiseksi, haluaisimme selkeyttä, mitä tarkoitetaan lain 34 §:ssä mainituilla kohtuullisilla oletuksilla tuotannon, tarjonnan ja kulutuksen kehityksestä, joita tulee käyttää skenaarioiden pohjana, sillä ”kohtuullinen” on määritelmänä hyvin väljä. Näemme, että laissa tulisi puhua esimerkiksi ”perustelluista” oletuksista, jotta yhteisten skenaarioiden laatiminen ei muodostu sähköön kantaverkkoyhtiön tai vedyn siirtoverkonhaltijan kehittämissuunnitelmia rajoittavaksi tekijäksi.

Kolmanneksi, haluaisimme täsmennettävän, mitä tarkoitetaan kehittämissuunnitelman kannalta merkityksellisillä tiedoilla, joiden jakamiseen laissa veloitetaan. Näkemyksemme mukaan kehittämissuunnitelman laadinnassa tarvittavia merkityksellisiä tietoja tulee verkkoyhtiöiden välillä jakaa vain siinä laajuudessa, mikä on tarkoituksenmukaista sekä asiakasluottamuksellisuuden puitteissa mahdollista.

Haluaisimme, että kehittämissuunnitelman laatimista ja energiaverkkojen integroitua kehittämistä koskevat vastuut (33 § ja 34 §) olisi määritelty täsmällisesti ja näissä huomioitaisiin, myös sähkö- ja vetyjärjestelmien eri kehitysasteet. Sähköjärjestelmä edustaa olemassa olevaa infrastruktuuria, joka on kehittynyt vuosikymmenten aikana, kun taas vetyjärjestelmä on vielä rakentumassa.

Energiamarkkinoiden valvontalaki

Perustelutekstissä todetaan:

”Ehdotetaan, että annetaan uudelleen laadittu, rakenteeltaan nykyistä sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annettua lakia vastaava energiemarkkinoiden valvontalaki, joka kattaa sähkö-, maakaasu- ja vetytoimialat. Tämä olisi tarpeen, koska nykyiseen lakiin on mahdotonta lisätä vetyä koskevia säännöksiä ilman, että useaan otteeseen muutettu laki tulisi rakenteeltaan sekavaksi.”

Energiamarkkinoiden valvontalakiehdotus jättää epäselväksi uudelleen laaditun valvontalain sisältämien muutosten kokonaisuuden ja laajuuden: muutoksia suhteessa voimassa olevaan lakiin on tehty useissa pykälissä, mutta perustelutekstistä voi saada kuvan, että ehdotettu laki vastaa nykyistä valvontalakia ja ainut keskeinen muutos olisi vetymarkkinan sisällyttäminen sen piiriin. Muutokset suhteessa voimassa olevaan lakiin sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta tulisi kirkastaa yleisperusteluissa sekä kuvata johdonmukaisemmin säännöskohtaisissa perusteluissa.

15 § Energiaviraston vahvistamat ehdot ja menetelmät

Pykälässä tulisi säätää käsittelyaika, minkä puitteissa Energiaviraston tulee vahvistaa esitetyt ehdot ja menetelmät. Nykytilanteessa verkkoyhtiöillä ei ole mitään ennakoitavuutta käsittelyn kestosta, mikä aiheuttaa muutostilanteissa huomattavaa epävarmuutta niin verkkoyhtiöille kuin kaikille asiakkaille ja laajemmin sidosryhmille.

3 mom. ehdotuksen viraston oikeudesta poiketa valvottavan esittämistä ehdoista ja menetelmistä osalta todetaan, että viraston tulisi huolehtia omien ehdotustensa vaikutusten riittävästä ja asianmukaisesta selvittämisestä. Ehdotamme, että lakitekstiä täsmennettäisiin siten, että virasto voisi asettaa toiminnanharjoittajan ehdotuksesta poikkeavia ehtoja ainoastaan annettuaan toiminnanharjoittajalle ensiksi mahdollisuuden muokata ehdotustaan aineellisoikeudellisen lainsäädännön mukaiseksi. Jos toiminnanharjoittajan ehdotus ei tämänkään jälkeen vastaisi aineellisoikeudellista lainsäädäntöä, vasta sitten virasto voisi harkita omien ehtojensa asettamista, mutta silloin virastolla tulisi olla velvollisuus toteuttaa vaikutusten arviointi toiminnanharjoittajan ehdotuksesta poikkeavista ehdoistaan.

18 § Vahvistuspäätöksen aineellisoikeudellinen perusta

Ehdotuksen lakitekstissä lukee:

”Edellä 1 momentin lisäksi vahvistuspäätöksessä voidaan huomioida valvottavaan kohdistuvat velvoitteet, joista säädetään:

1) valmiuslaissa (1552/2011);

2) kyberturvallisuuslaissa;

3) riskeihin varautumisesta sähköalalla ja direktiivin 2005/89/EY kumoamisesta annetussa

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2019/941;

4) toimista kaasun toimitusvarmuuden turvaamiseksi ja asetuksen (EU) N:o 994/2010 kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2017/1938.”

Ehdotetun 2 momentin merkitys jää epäselväksi. Näkemyksemme mukaan vahvistuspäätöksissä tulisi huomioida kaikki toiminnanharjoittajan kannalta relevantti sääntely, joka voi olla muutakin kuin ehdotuksen lakitekstissä lueteltu. Perustelutekstissä tulisi selventää ehdotetun ”huomioon ottamisen” merkitystä sekä tehdä tarpeen mukaan vastaavat selvennykset ehdotuksen lakitekstiin.

19 § Vahvistuspäätösten valmistelu ja julkaiseminen

Fingrid esittää, että Energiaviraston kuulemisia rajattaisiin siten, että mikäli Energiavirasto järjestää samasta aiheesta useampia kuulemisia, myöhemmissä kuulemisissa olisi lausuttavana vain ne ehtokohdat, joita on muutettu aiemman kuulemisen jälkeen. Nykyinen menettely, jossa lausutetaan koko ehtoja moneen kertaan, on raskas ja aiheuttaa huomattavaa epävarmuutta toimijoille, koska vahvistusprosessin loppupäässä voidaan avata asioita, joita ei ole alkuun nostettu esiin.

Yleisestikin Fingrid toivoo, että päällekkäisiä kuulemisia pyritäisiin välttämään ja olemassa olevien ehtojen päivitysprosesseissa keskityttäisiin vain muutoksohtiin.

Ystävällisin terveisin,

Fingrid Oyj

Jussi Jyrinsalo

Johtaja, asiakkaat ja kantaverkkosuunnittelu

Marina Louhija

Johtaja, laki ja vastuullisuus

Jyrinsalo Jussi
Fingrid Oyj

Koskenlehto Ville
Fingrid Oyj